

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG TRØGSTAD OG BÅSTAD SOKN

2.april 2017

KIRKEN – INNVEVD I TRØGSTADSAMFUNNETS HISTORIE

Trøgstads kommunevåpen – ambolten – symboliserer håndverkstradisjonene som har preget grendene siden de første menneskene fant livsgrunnlag i Trøgstad. Ordførerkjedet, som i tillegg til ambolten også inneholder symboler for jordbruk, sagbruk, industri, skole og kirke – sammenføyd av smijernsdetaljer fra den gamle kirkegårdskunsten ved Trøgstad middelalderkirke – knytter sammen fortid, nåtid og fremtid.

Naturen har vært raus med Trøgstad, og menneskets kulturarbeid har i flere tusen år gitt levebrød til både folk og fe. Den høye konsentrasjonen av øksefunn fra steinalderen – rundt 1/3 av det samlede antall funn i indre Østfold – viser at området tidlig har utmerket seg som et attraktivt bosted. Sigden som ble funnet i gravhaugene i Tosebygda, utstilt i Rådhuset, viser at den næringsrike jorda tidlig ble tatt i bruk til matproduksjonen. Gjennom **Norsk Urkorn** – som jeg besøkte under visitasen – dyrkes gamle næringsrike kornsorter «for moderne folk i farta», og slik knyttes det en bro mellom tidligere tiders produksjonsformer og vår tids krav til omstilling i landbruket. Gravhaugene i Trøgstad forteller om religionsutøvelse og fellesmenneskelige forsøk på å etablere en relasjon til de kreftene som ligger til grunn for vår eksistens. Ved kristningen ble gravhaugene avløst av to nye tyngdepunkter og helligsteder i bygda, nemlig kirkene i Trøgstad (fra 1250) og Båstad (første gang nevnt i 1347, revet og avløst av dagens kirke i 1860) og etter tradisjonen en kirke på Myrer gård i Tosebygda.

I sin fremstilling av Trøgstads kulturhistorie fremhever Arne Bugge Amundsen at Trøgstad i før-kristen tid var et relativt enhetlig sosialt og kulturelt fellesskap. Svartedauden utraderte rundt 2/3 av bygdas befolkning, og først på 1700-tallet ble det stabil befolkningsvekst. Denne veksten gjorde at bygda på 1800-tallet ble delt mellom bønder og husmenn, og mellom almuebønder og kondisjonerte jordbrukere. Det er registrert over 700 husmannsplasser i kommunen og **Trøgstad historielag** har et prisverdig prosjekt der husmannsplassene blir merket. Skogsdrift, sagbruk og transport av tømmer introduserte pengeøkonomien på 1700-tallet, noe som også forsterket de sosiale forskjellene.

Kirken og omsorgen for de fattige

Forskjellen mellom rik og fattig og de fattiges levekår har alltid vært en del av kirkens samfunnsengasjement. Ved reformasjonens innførelse i Danmark-Norge ga superintendent/biskop Peder Palladius' berømte Visitasbok tydelig retning for hvordan en luthersk kirke skal opptre i møte med store forskjeller mellom rik og fattig: «Se nå til hvordan dere elsker og hjelper de fattige! Hver velger seg sin egen Lasarus som siden kan ta imot ham i himmeriks rike, fordi han har synt sin tro i gjerninger mot ham (..) For liksom du er mot Gud og de fattige, så vil han også være mot deg, det trenger du ikke tvile på». Derfor forordnet han at alle kirker skulle ha kollektbøsser der man gav sine almisser til de fattige under gudstjenesten.

Den såkalte «Fattigblokka» fra 1660-årene, som opprinnelig stod i Båstad kirke, er i dag oppbevart på **Trøgstad Bygdemuseum**.

Men kirken var også en av de store landeierne – også i Trøgstad - og prestene lå ofte i konflikt med bønder og husmenn fordi man mente de ikke bidro nok til prestens og kirkens tjeneste. I 1732 tjente sokneprest Urdahl i Trøgstad rundt 400 riksdaler – en full lærerlønn lå få år senere på mellom 16-20 riksdaler - og i sokneprestens budsjett var det forventet at befolkningen i Trøgstad bidro med 120 riksdaler i høytidsoffer på jule-, påske- og pinsegudstjenestene til sokneprestens underholdelse. Det var en betydelig sum for en overveiende fattig befolkning. I tillegg betalte folk presten for kirkelige handlinger som dåp, vigsel og gravferd. De som ikke maktet dette, opplevde ofte sosial marginalisering.

Da Kongen etablerte Fattiganordningen i 1741 ledet sokneprest Christian Bech arbeidet med å organisere fattigstellet i Trøgstad. Hele befolkningen var rammet av nødstider og uår. De som ikke betalte inn det fogden krevde, ble satt i stor skyld og gjeld – som forsterket nød og fattigdom. Sokneprest Bech så problemene fattigdommen skapte, og talte de fattiges sak overfor fogden: Lovens bokstav førte bare til at man presset de fattige på de fattige. For å avhjelpe befolkningen tok han flere nødlidende inn i prestegården. I følge Amundsen «gjorde Bech adskillig for å avhjelpe de fattiges nød, og adskillig mer enn han strengt tatt måtte for å bli tatt på alvor som embetsmann».

Kirken og undervisning

Samvirke mellom opplysningstid og pietisme gjorde at kongen i Luthers ånd innførte konfirmasjon og allment skolevesen i første halvdel av 1700-tallet. Biskopen hadde helt fra reformasjonen et særlig ansvar for å se til at kristendomsundervisningen ble fulgt opp av prester og befolkning.

Det var før nevnte sokneprest Bech som fikk i ansvar å etablere allmueskolen i Trøgstad, midt i den økonomiske krisen. Bech viste seg imidlertid også her som en dyktig forhandler og klarte å finne løsninger som ikke bidro til å utarme befolkningen ytterligere. I 1745 fikk begge sokn én fast skole, og Trøgstad fikk tre lærere og Båstad to. Sokneprest Bech så også sammenhengen mellom levekår, folkehelse og utdanning. I 1745 skriver han at det beste ville vært om pengekassene innrettet på skolen og fattige «recher hinanden haanden», så «alt kunde blive Ved Guds Bistand til Bestandighed, fælles og Indbyrdes, aandelig og legemlig Nytte».

Men ikke alle prester var så visjonære. Da biskop Glostrup visiterte Trøgstad i 1624 fikk sokneprest Peder Poulsen en ordentlig skrape fra biskopen, siden soknepresten rett og slett ikke torde å være til stede da biskopen overhørte ungdommene.

Disse glimtene fra historien viser at Den norske kirke har vært dypt involvert i bygdas utvikling de siste tusen årene, ikke minst med hensyn til inkludering av dem som sliter og blir hengende etter, og barn og ungdoms dannelse og utdanning. Det vil bli en sentral oppgave å utvikle dette århundregamle samarbeidet mellom kirke og lokalsamfunnets ledelse i møte med utfordringene vårt århundre gir kirke og lokalsamfunn.

Kirkens rolle i lokalsamfunnet har sitt sentrum i kirkebyggene og den relasjon som der skapes mellom mennesker og Den treenige Gud. Altertavlene og døpefontene i Trøgstad og Båstad kirker viser befolkningen denne relasjonens fundament: Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus som kommer til oss i Ord og sakrament. Trøgstingenes religiøse lengsel, som gravhaugene fra oldtiden vitner om, er besvart ved at Gud kommer til oss og inviterer alle slags folk til å leve i fellesskap med seg. Tvers gjennom sorg og glede, fattigdom og rikdom - og presteskapets klokskap og dumskap - er det fortsatt budskapet fra og om den korsfestede og oppstandne som gir befolkningen i Trøgstad og Båstad sokn et bærekraftig fundament for livstolkning og livshjelp.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS TRØGSTAD

Medlemskap

Den norske kirke er fortsatt den institusjonen som det store flertallet av befolkningen i Trøgstad bruker som sted for sin religiøsitet og tro. 81% av befolkningen i Trøgstad var medlemmer i Den norske kirke i 2016, det tilsvarende tallet ved visitasen i 2009 var 87%. Andelen medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn har i samme periode økt fra 5% til 7,5%, mens andelen mennesker som ikke er registrert som medlem i noe tros- og livssynssamfunn, er økende (fra 8% i 2009 til 11,5% i 2016).

Åndelig utvikling: Gudstjenestelivet

Gudstjenesten er kirkens grunnleggende handling «som alt springer ut i fra» som strategidokumentet til Trøgstad og Båstad menighetsråd uttrykker det. I gudstjenesten kommer Den treenige Gud oss i møte. Den norske kirke i Borgs **første strategiske mål** for perioden frem mot 2020 er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Oppslutningen om **søn- og helligdagsgudstjenester** i Trøgstad og Båstad er stabilt de siste årene, med en liten økning siden bunnåret i 2013. Det betyr 1,22 gudstjenester på søn- og helligdag per medlem i 2016, omtrent på nivå med bispedømmet for øvrig. På gudstjenester utenom søn- og helligdag er det en betydelig større deltagelse – 127. Samlet er det allikevel en reduksjon fra forrige visitas fra 115 til 98 deltagere i gjennomsnitt på alle gudstjenestene.

Biskopen har i tråd med Kirkemøtets beslutning bedt om at det feires **nattverd** i minst 75% av gudstjenestene på søn- og helligdager. Det er gledelig at man i 2016 har kommet opp i 70%, en økning fra 42% ved forrige visitas. Antall nattverdgjester pr gudstjeneste øker også med gjennomsnittlig 10% flere deltagere ved hver nattverdfeiring enn ved forrige visitas, til sammen 1521 i løpet av året.

Dette er ikke en selvsagt utvikling: I 1860 da altergang på lovpålagt, gikk det 4011 mennesker til nattverd i Trøgstad. Utviklingen etter opphevingen av lovpålagt nattverdgang var så dramatisk at sokneprest Christian Sommerfelt, hvis oldefar er min 4. tippoldefar, i 1879 måtte holde fem offentlige foredrag om nattverdens betydning. Allikevel var antallet deltagere i 1913 bare 179. Det er ingen grunn til å anmode nåværende sokneprest om å ta slike grep, men det vil uansett være svært viktig å videreutvikle en kultur og forkynnelse som gir alle døpe frimodighet

til å delta i nattverdfeiringen - særlig barn, unge og dåpsfamilier og slik fastholde sakramentene som troens ankerfeste.

Gudstjenesteutvalget har gjort en meget solid jobb med den **lokale grunnordningen** for gudstjenesten, som ble godkjent av biskopen tidligere i vinter. Den legger økt fokus på **involvering av kirkens medlemmer** i gudstjenestene, blant annet skal konfirmantene delta mer aktivt som ministranter og medliturger, Fornyelse av gudstjenestelivet gjennom Nyttårsmiddag med påfølgende **midnattsmesse** i Båstad kirke, **påskefrokost** før høytidsgudstjenesten påskedag, en av kirkene som «Årets påskekirke» sammen med regelmessige **kveldsgudstjenester** - noen av dem i form av «**Ung Messe**» - er en god vei å gå. Gudstjenester i **samarbeid med lokale aktører** som holdes **utenfor kirkerommet**, som under Åpen dag på Trøgstad bygdemuseum i samarbeid med museet, Bondelaget og Kulturskolen, gudstjenestene på Trøgstad Fort sammen med Fortets venner, Trøgstad skiklubb og Tosebygda sangkor, er gode eksempler på dette. Dette samarbeidet kan med fordel utvides til flere lag og foreninger i bygda, gjerne knyttet opp til motor- og friluftsmiljøet. Menighetsrådets utmerkede årsplan for gudstjenesten er et godt redskap for en slik strategisk gjennomtenkning.

I forbindelse med revisjonen av **gudstjenesteforordningen** har menighetsrådet søkt om å få øke antall forordnede gudstjenester med 3, til 63 for begge soknene. På bakgrunn av det solide og offensive gudstjenestearbeidet, og prestens anbefaling, kommer biskopen til å beslutte en slik økning i tråd med menighetsrådets ønsker. På basis av alt det gode gudstjenestearbeidet som drives her i soknene, bør det være en realistisk målsetning å innen fem år igjen øke gjennomsnittlig antall deltakere på gudstjenester til 115 – som var oppslutningen under visitasen i 2009.

Antall **vigsler** i 2016 var 12, men tallene de siste fem årene varierer fra mellom 9 og 13 vigselsseremonier. Biskopen har åpnet for at vigsler kan finne sted også utenfor kirkerommet på steder som egner seg til gudstjeneste. Grunnen til dette er behovet for å styrke ekteskapet som en forpliktende organisering av samlivet og øke kirkens kommunikasjon med mennesker i en viktig livsfase. I 2016 ble Trøgstad bygdemuseum permanent godkjent som vigselsted. Når Fortets venner nå er i gang med å etablere gode fasiliteter for arrangementer på Trøgstad fort, er dette et sted hvor lokalkirken også bør vurdere å legge til rette for vigsler – på historisk grunn.

Gravferdsseremonier og gravferdsforvaltning er en helt grunnleggende del av kirkens kjerneoppdrag. Kirkens rolle som gravferdsforvalter sikrer en god, erfaren og respektfull forvaltning for alle. I Trøgstad ble det gjennomført 49 begravelser i 2016, som er seks flere begravelser enn antall dødsfall i kommunen. Det kommer av at noen som har bodd utenfor kommunen ønsker å bli gravlagt her, trolig på grunn av gamle familiegravsteder. Også her i Trøgstad har gravlundene blitt et viktig sted for sorgbearbeiding gjennom lystenning, beplantning og jevnlig besøk, og de kirkegårdsansatte utfører en svært god jobb med ledsagelse av mennesker som oppsøker gravlundene i sorg og savn.

Musikken er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Korvirksomheten drives hovedsakelig gjennom **Trøgstad barnegospel**, som vi hørte sang på gudstjenesten sammen med medlemmer fra **Minisang** - som jeg også fikk møte torsdag kveld

i visitasuken. Gjennom ungdomsbandet er det skapt en god arena for unge musikere, som blant annet bidrar på Ung messe og andre tilstelninger i kirkens regi. Det er flott at det legges opp til månedlige musikkafteener i kirken i nyetableringen «**Alltid på en onsdag**». Det blir avholdt årlige kirkekonsserter i forbindelse med jul og Åpen gård i samarbeid med **Kulturskolen** og lokale musikere. Dette samarbeidet fremstår som svært positivt, og kan gjerne forsterkes gjennom at Kulturskolens elever også bidrar inn på ordinære gudstjenester. Gjennom det vil elevene få økte erfaring med å spille for et «publikum», i et mindre musikalsk format enn konsserter i den kommende kulturscenen på den nye ungdomsskolen. De fire **korpsene**, sangkoret **Ambolten** og andre musikkmiljøer kan også inviteres oftere til å være med i gudstjenester. Både **Ten Sing-kor** og et klassisk **kirkekor** i rammen av Ung Kirkesang kan være verd å forsøke, det siste gjerne i samarbeid med kulturskolen.

Gudstjenestefeiring er et kjennetegn ved kirker over hele verden. Menighetsrådets avtale med **NMS** gjennom **Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM)** gir lokalkirken viktige impulser fra den verdensvide kirke. Det er en styrke at det er opprettet et eget misjonsutvalg som koordinerer og følger opp prosjektet. Også vennskapsmenigheten i Kadrina i Estland er med å bevisstgjøre lokalkirken i Trøgstad om at kirken alltid er del av en større sammenheng.

Det er også gledelig at det man i 2016 gjenopptok det **økumeniske** samarbeidet ved Bønneuka for kristen enhet. I fremtiden blir det økt behov for økumenisk samarbeid, ikke minst i inkluderingsarbeidet med flyktninger med kristen tilhørighet – som ofte er ortodokse - og arbeidsinnvandrere fra Baltikum og Øst-Europa med katolsk kirketilhørighet.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende handling og en stor familiebegivenhet og tradisjonsbærer. Det **andre strategiske målet** for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og trosopplæring. I likhet med andre sokn opplever Trøgstad og Båstad en nedgang i dåpsoppslutningen fra 47 dåp i 2013 til 34 dåp i 2016. Det er en særlig utfordring at færre foreldre som selv er medlemmer i Den norske kirke ikke bringer barna sine til dåp. I Trøgstad og Båstad var det i 2016 76% av medlemmene som brakte barna sine til dåp, noe som ligger på gjennomsnittet for bispedømmet som helhet. Sammenliknet med tidligere år, er dette en nedgang, men noe av nedgangen kan skyldes andre tellemåter og fødsler sent på året.

Uansett er det påkrevd at stab og menighetsråd følger utviklingen nøye og utvikler tiltak i en helhetlig strategi som kan øke befolkningens frimodighet til å bringe barna til dåp. I tillegg til at det allerede sendes ut dåpsinvitasjon til alle fødte og dåp markedsføres gjennom brosjyre på helsestasjonen, vil den svært høye oppslutningen på **babysang** (82% av målgruppen i 2016) være en sentral arena for å rekruttere til dåp. Lørdagsdåp og enklere dåpsgudstjenester kan også vurderes.

Kirkens **dåpsopplæring** har flere elementer. **Trosopplæringsreformen** har som mål at alle døpte og tilhørige i alderen 0-18 år skal få grunnleggende innføring i og erfaring av troens innhold. Oppslutningen om trosopplæringsens breddetiltak i Trøgstad og Båstad er imponerende, er blant de beste i bispedømmet og langt over det nasjonale gjennomsnittet. Selv fikk jeg være med på **Fortsatt Lys Våken** i Båstad kirke fredag kveld, som ble etablert etter at

de som hadde vært med på det nasjonale breddetiltaket Lys Våken ønsket å fortsette året etter. Mens Lys Våken fokuserer på advent og jul, var fokuset på Fortsatt Lys Våken påske, slik at de to begivenhetene danner en fin helhet.

Også **konfirmasjonstiden** opplever stor oppslutning både i Båstad (69% i 2016) og i Trøgstad (86% i 2016). At også mange ønsker å være med på Lederkurset for fjorårskonfirmantene (44% i Båstad og 23% i Trøgstad, begge tall fra 2016), viser at konfirmasjonstiden er bærekraftig og at unge i Trøgstad opplever kirken som en inkluderende arenaer med rom for livshjelp og livstolkning.

Menighetsbarnehagene som omfatter nesten 1/3 av barna i Trøgstad, gir barna gode holdepunkter i sentrale bibelfortellinger og de de kristne høytidene. Samarbeidet med **skolen** på skolens premisser knyttet til høytidsmarkeringer og bidrag inn i undervisningen, er også en del av kirkens helhetlige og livslange dåpsopplæring, noe også den planlagte skoling av frivillige vil bidra til.

DEN NORSKE KIRKE I TRØGSTADSAMFUNNET – INN I FREMTIDEN

Kirkebøkene i Trøgstad blir av faghistorikere vurdert som svært unike, siden de tilhører en av de eldste, sammenhengende seriene med slike protokoller i hele Norge. Kirkebøkene viser også hvordan kirken levde med og involverte seg i Trøgstadsamfunnet. Sokneprest Albert Wilhelm Dreier (1707-1721) opplevde sine første år i Trøgstad som relativt gode, og skriver i kirkebokmargen: «Ære være Gud». Men hans etterfølger Bernardus Wendelin (1721-1733), som samme med befolkningen hadde lidd mye under krigene med Sverige, skriver i kirkeboken ved inngangen til 1722: «Herre, gi fred i vår tid». Det var nok hele befolkningens bønn.

I dag er Trøgstad et godt lokalsamfunn i et land som har utviklet den kristne og humanistiske arven til et velfungerende folkestyre. Vårt norske samfunn er en del av den nordiske samfunnsmodellen der menneskenes plikter og rettigheter balanseres, og der fellesskapet sikrer alle borgeres «daglige brød», definert av Martin Luther som «alt det som hører med til hele livet vårt i denne verden» (Den store katekisme). Kirken i Trøgstad er sendt til dette lokalsamfunnet med ordet om Guds nåde, og formaning til nestekjærighet og særlig omsorg for de som sliter med livene sine. **Den norske kirke i Borgs tredje mål er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet**, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv.

Diakoni – retningsviser for kirkens involvering i lokalsamfunnet

Diakonien er en integrert del av lokalkirkens involvering i lokalsamfunnet, og omtales av kirkefedrene som liturgien etter liturgien i kirkerommet. I velferdsstaten ligger ansvaret for den grunnleggende tjenesteytingen hos myndighetene, men gjennom diakonien utøver kirken en svært viktig andre- og tredjelinjetjeneste – særlig for mennesker med behov for ledsagelse i krevende tider. Det er bra at **diakoniutvalget** har fått en ny giv og arbeider med en helhetlig diakoniplan. Rådgivning fra diakoner i prostiet vil være nyttig.

Den norske kirkes forståelse av diakoni uttrykker denne tjenesten for de syke, sårbare, marginaliserte og utstøtte som nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

I Trøgstad skjer blant annet **kamp for rettferdighet** gjennom deltakelsen i **Kirkens Nødhjelps fasteaksjon** med et meget resultat på over 12 kroner pr innbygger (!), og gjennom **misjonsavtalen** med NMS som støtter landsbyutvikling i Etiopia.

Nestekjærlighet viser seg blant annet i kirkens tilstedeværelse på **Heimen** - som jeg selv fikk besøke under visitasen, den månedlige prestens time ved **Dagsenteret for psykisk helse** - og som jeg fikk delta på fredag formiddag – og etableringen av **sorggruppe**.

Trosopplæringens mange møteplasser, **familiemiddagen** og **leksehjelpen** for bosatte innvandrere som drives i samarbeid med **Frivillighetssentralen**, er gode eksempler på **inkluderende tiltak**. Arbeidet med å utvikle gudstjenestene som inkluderende fellesskap for alle må fortsette, og slik synliggjøre kirkens mangfoldige fellesskap der Gud i Jesus Kristus er fellesskapets sentrum, og der alle har sin plass. Borg bispedømme har nylig lansert en godkjenningsordning kalt «**Vår inkluderende menighet**», med ressurser og tiltak som enkelt kan gjennomføres i lokalkirkene. Målet er at kirken tar på alvor sitt oppdrag om å legge til rette for en likeverdig deltakelse for alle dens medlemmer, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Det er en sterk oppfordring fra biskopen om at menighetsrådet her i Trøgstad og Båstad velger å gå inn i denne ordningen. Det er et grep som gir en god retning på kirkens kall til å være inkluderende for alle - på alle arenaer.

Vern om skaperverket er tydelig satt på dagsorden gjennom **menighetsbarnehagenes** sterke vekt på friluft og sunn mat, og ikke minst deres sertifisering som **miljøfyrtårn** gjennom en årrekke. Det vil i forlengelsen av dette være meget naturlig at også menighetsrådene arbeider for å bli godkjent som **Grønn menighet**, og gjennomfører tiltakene som kreves for dette.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Vårt lokalsamfunn styres av folkevalgte som på basis av kunnskap om lokalsamfunnet, lovpålagte oppgaver og befolkningens behov skal prioritere fellesskapets ressurser og stimulere til engasjement og innsats slik at alle kan erfare å være «frisk og fri i bygda mi», kommunens visjon for folkehelsearbeidet i Trøgstad.

Det er svært fremtidsrettet at kommunen løfter opp folkehelsearbeidet som en overordnet strategi i alt kommunalt planarbeid. Visjonen er å utvikle Trøgstad fra å være en servicekommune til i større grad å bli en kommune preget av «**samskaping og medborgerskap**». I en slik kommune vektlegges blant annet kunnskapsdeling, en mer direkte dialog om samfunnsutviklingen, og et sterkere fokus på gjennomførbare tiltak. For å virkeliggjøre Trøgstad som samskapingkommune er forsterking av felles og inkluderende møteplasser og frivillighet viktige suksessfaktorer.

Det blir særlig viktig at kommunens ledelse - som «navet» i lokalsamfunnet –videreutvikler felles arenaer for de mange aktørene i sivilsamfunnet som en i dag har med to årlige møter, i musikkrådet og idrettsrådet. Menighetsrådets ulike utvalg bør delta på selvstendig basis på disse arenaene. Møtet med **mange lokale lag og foreninger** i Rådhuset på torsdag kveld under visitasen, bekreftet hvor viktig det er at organisasjonene samhandler seg imellom og at kommunen tilrettelegger for samhandlingsarenaer og utfordrer til at organisasjonene bidrar til å nå felles mål om en god folkehelse for alle.

At det finnes mange områder der **lokalkirken** kan være med å forsterke kommunens målsetning om at alle skal få oppleve å være «frisk og fri i bygda mi», har i løpet av visitasen blitt tydelig.

Barn og unge: Det er ikke alle som opplever at det imponerende idretts- og motormiljøet i Trøgstad er arenaer som passer for dem. I samtale med elevrådet på **Trøgstad ungdomsskole** ble det tydelig uttrykt behov for å revitalisere den kommunale **ungdomsklubben** som et attraktivt supplement til det allerede omfattende organiserte fritidstilbudet. Her kan kirkens tilstedeværelse og mobilisering av frivillige bidra til å løfte «Klubben» som en inkluderende og rusfri møteplass, i tillegg til de mange arenaer som allerede finnes i kirkens regi.

Eldre: Befolkningsprognoser viser at aldersgruppen over 65 antas å være den sterkeste voksende delen av befolkningen i Trøgstad frem mot år 2040. Lokalkirken må i tillegg til besøkende på sykehjemmet, utvikle samhandling med kommunen om tjenester til hjemmeboende eldre og ensomme og de som etter hvert bor i omsorgsboliger og bofelleskap. Dette inkluderer også at kirken kan være med å oppfylle den lovpålagte plikten om å legge til rette for **tros- og livssynsutøvelse** for de som mottar kommunale tjenester.

Eksistensiell helse: Eksistensiell helse har blitt et stadig viktigere del av det moderne folkehelsebegrepet. Kirkens ansatte er spesialister på eksistensiell problematikk, og besitter høy kompetanse og bred erfaring når det gjelder livsmestring - inkludert ledsagelse av mennesker i krevende livsfaser. Prestens plass i kommunens **kriseteam** kan gjerne utvides til en tettere samhandling med både helse-, omsorg-, skole- og oppveksttjenesten med økt fokus på hvordan et helhetlig menneskesyn kan være en ressurs i møte med folkehelseutfordringene i Trøgstad.

Innovi – som jeg fikk gleden av å besøke under visitasen – gjør en svært viktig jobb med å bistå mennesker ut i arbeidslivet og gi mennesker med særlige utfordringer erfaring av verdighet og mestring. Deres visjon om å skape «mestring for individet i møte med samfunnet», er også en god visjon for kirkens arbeid inn mot eksistensiell helse.

Fysisk aktivitet kan med fordel også leves i pilegrimsleder som kirkens utvalg for Tur og kultur kan utvikle sammen med orienteringslaget Pan og deres kartarbeid, og som kan knyttes til den historiske pilegrimsleden gjennom Trøgstad til Øyeren.

Flere områder kunne vært nevnt. Når **kommuneplanen** nå skal rulleres og sendes ut på høring senere i vår, er det svært viktig at lokalkirken deltar i høringsprosessen og kommer med innspill til hvordan kirken kan bidra inn mot kommunens målsetninger.

Organisert samarbeid kirke-kommune

Samhandlingen mellom kirke og kommune synes meget godt, og de økonomiske rammebetingelsene er forutsigbare – blant annet gjennom at tilskuddet til fellesrådet justeres i henholdt til lønns- og prisvekst. Siden forrige visitas har Båstad kirke gjennomgått en større restaurering, blant annet med nybygging av tårn, utvendig maling og fornyelse av vinduer. Begge kirkene fikk i 2015 installert anlegg for fjernstyring av varme, noe som er gunstig både av miljømessige og økonomiske hensyn. Både kirkene og kirkegårdene fremstår som praktfulle anlegg. Behov og muligheter for økt samarbeid vil bli forsterket ved et samarbeid om en personalressurs innenfor diakoni.

KOMMUNIKASJON

Bispedømmets strategiske plan løfter kommunikasjon som en helt sentral strategi for å nå våre mål. **Trøgstad menighetsblad** kommer ut 4 ganger i året og tilbakemeldinger viser at det er mange som leser bladet med stor interesse. Også i Trøgstad har **Facebook** blitt en viktig kanal for medlemskommunikasjon, ikke minst når det gjelder å invitere til gudstjenester, trosopplæringstiltak og andre arrangementer.

Det er prisverdig at Fellesrådet også har tatt i bruk Den norske kirkes nye **intranettløsning** som er i ferd med å bli en viktig informasjons- og kommunikasjonskanal mellom alle nivåer i kirken. For fullt ut å kunne utnytte de mange mulighetene som ligger i digital kommunikasjon, er det sterkt å anbefale at man også tar i bruk Den norske kirkes felles **nettsideløsning** som er kompatibel med både nettbrett og smarttelefoner, og åpner for mange nye muligheter i kommunikasjon med både unge og eldre på ulike plattformer.

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsrådet/Fellesrådet i Trøgstad og Båstad virker godt utrustet til å håndtere de store og viktige oppgavene som ligger foran. Arbeidet er svært godt organisert med hele 14 fungerende **faste utvalg** med 50 medlemmer og 160 registrerte frivillige. De er ansvarlige for ulike deler av virksomheten. Møtet med mange av lederne onsdag ettermiddag og mange frivillige på kveldsarrangementet ga et meget solid inntrykk. Dette er ryggraden i lokalkirken her i Trøgstad og utviklingen av den planlagte frivillighetsstrategien er meget spennende og relevant for hele bispedømmet.

Menighetsrådet er inne i en **strategiprosess** som vil bidra til å styrke helheten mellom de mange tiltak og arenaer lokalkirken arbeider på, tydeliggjøre retningen og øke oppmerksomheten om strategiske valgmuligheter i lokalsamfunnet. Man bør vurdere å koble seg på bispedømmets menighetsutviklingsprosjekt **mu-v-Borg** som vil gi nyttige verktøy og ressurser når tiltak nå skal knyttes opp til strategier og mål.

Kommunesammenslåingene i Østfold vil bestemme mye om lokalkirkens fremtidige organisering, også her i Trøgstad. Men uansett vil lokalkirken trenge å videreutvikle samarbeidsmønstre med nabosoknene, f.eks. i utvikling av menighetsbarnehagene, ungdomsarenaer, diakoni og administrasjon.

Kirkestua og **Kirkestallen** fremstår, etter betydelig dugnadsinnsats de siste årene, som meget innbydende møteplasser i lokalsamfunnet. Byggene har betydelig utleievirksomhet, men har nok også et potensiale til ytterligere å styrke lokalkirkens **økonomiske handlekraft**. Dette vil bli stadig viktigere i tiden som kommer.

I kommunens 100-års jubileumsskrift for Trøgstad kommune som utkom i 1937, ble sokneprest Jens Gran (1895-1910) utsatt for følgende karakterdrap: «Han var naiv og på mange måter temmelig upraktisk hvilket gjorde at han hadde vanskelig for å oppnå den autoritet som han på grunn av sin interesse for prestegjeringen og sitt gode hjertelag hadde fortjent».

Det er ingenting som tyder på at nåværende sokneprest og øvrige kirkelige tilsatte vil få et slikt ettermæle. Jeg har i løpet av visitasuken fått bekreftet at alle kirkens medarbeidere nyter stor

respekt og tillit både blant befolkning og ledelsen av dette lokalsamfunnet. Lokalkirken i Trøgstad har en dedikert stab og høyt aktivitetsnivå.

Visitasen har bekreftet et solid inntrykk av lokalkirken her i Trøgstad. Stor takk til ansatte, råd og frivillige som har lagt opp til et utmerket visitasprogram, og til alle som på ulikt vis har bidratt til at dette har blitt en svært inspirerende og lærerik visitas i trivelige Trøgstad!

UTGANG

Den norske kirke i Trøgstad og Båstad sokn skal være en kilde for livstolkning og livshjelp til mennesker i et mangfold av situasjoner. Den dypeste kilden finner vi i døpefonten, der mennesker her i lokalsamfunnet forenes med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved nattverdbordet får mennesker næring og styrke for det livet som leves her og nå, og blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen av evangeliet og gjennom kirkens kulturarbeid får mennesker hjelp til å leve sine liv i lys av troen, håpet og kjærligheten. Gjennom kirkens diakonale virksomhet blir mennesker omsluttet av Guds kjærlighet, som overgår all forstand, og i trosopplæringen gis mennesker en fordyping av sin tilhørighet.

I fremtiden skal kirken fortsette å være et sted som inkluderer mennesker og gir dem røtter, bekræftelse og identitet. I fellesskap, og under Guds ledelse, skal vi så vandre sammen mot den dagen da Gud skal gjøre alle ting nye. Det er denne Guds fremtid som bærer vår sendelse til menneskene her i Trøgstad, og som kirken gir rom for å erfare i glimt allerede nå.

Må Gud fortsette å velsigne dere på vandringen og med oppdraget!

*Atle Sommerfeldt
Borg biskop
Fredrikstad 2.april 2017*